

פרוטוקול מס' 17/ג'

מישיבת ועדת הכספים

התקיימה ביום ב', ח' בטבת, תשי"ד - 14.12.53 בשעה 10.45

נוכחים : היו"ר י. גורי
ח. אריאב
י. בדר
א.מ. גניחובסקי
ש. דיין
א. הרצפלד
ק. לוז
י. פורדר
א. ציזלינג
מ. קלמר

מוזמנים : שר הפיתוח - ד. יוסף;
ד"ר פיקר - משרד הפיתוח.

סדר-היום: הענקת "גמול תפקיד" לעובדי משרד מבקר המדינה;
המשך הדיון על המשא ומתן בין הממשלה וחברת החשמל.

היו"ר י. גורי: אני פותח את הישיבה.

רצוני לסכם ענין שטיפלנו בו בעבר ולא סיימנו את הדיון בו. הנכם זוכרים שחלק מעובדי המדינה הגישו תביעה על תשלום גמול תפקיד. הענין נדון בוועדת המשנה פעמיים. בפעם הראשונה הוברר שיש חילוקי דעות בין ארגון עובדי המדינה וועד עובדי מבקר המדינה, ובבירור משותף בוועדת המשנה נתבקשנו לדחות את קבלת ההחלטה. לאחר מכן קיבלנו ידיעה מוועד עובדי מבקר המדינה, שארגון עובדי המדינה מייצג אותם בענין. הוברר שהצד הארגוני הקו פגום, ולאחרונה נמסר יפוי-כח לארגון עובדי המדינה, שייצג את עובדי מבקר המדינה. הזמנו את בא-כח הארגון והוא התנגד לתביעה, לא התנגדות מהותית, אלא התנגדות הנובעת מטעמים ארגוניים. ב"כ הארגון הסביר לנו, כי מאחר שהם עומדים במו"מ עם הממשלה על שינויים בדרגות המשכורת ועוד תביעות שונות אחרות, אין הם יכולים להסכים שתוך מהלך המשא-ומתן שטרם נסתיים, תסופק תביעה של חלק מהעובדים וייווצר תקדים שעשוי להשפיע אולי בכיוון בלתי רצוי. יכול להיות שבמשא ומתן תוצגנה תביעות מסוג זה, ובמידה שהן תבאנה על סיפוקן, התשלום הזה של גמול תפקיד יחול אולי על מספר יותר גדול של עובדים.

אד.

היו"ר י. גורי:

אני מוכרח למסור שוועדת המסנה נדחקה למצב מאד לא נוח בענין. היה יותר קל לה לשקול בדבר אילו ארגון עובדי המדינה היה מביע התנגדות לגופו של הענין, ואז היו מקבלים את הנימוקים או דוחים אותם, ומחליטים. מאחר שארגון עובדי המדינה הביע התנגדות מהטעמים שפירשתי, סבורני שוועדת הכספים אינה יכולה להתעלם מנימוקים אלה של ארגון עובדי המדינה. במצב זה לא היה טעם שוועדת המסנה תקבל החלטה, ואני מצאתי לנכון להביא את הענין לפני ועדת הכספים ולהסביר את המצב כמו שהוא.

י. בדר:

אני רואה בפרשה זו דוגמה אופינית למצב בו - תוך שאיפות טוטליטריות של המשטר - הארגון המקצועי המרכזי נהפך למכשיר של המשטר בתור מעביד, וכל דרישה עצמאית-מקצועית של קבוצת עובדים נראית כצ'כיזם וכטרד נגד הארגון המקצועי. ראינו זאת, בצורה יותר דרמטית, בעת שביתת הימאים שנעברה, וכאן יש לנו דוגמה נוספת.

מ. קלמר:

דבריו של ד"ר בדר תמוהים הם בעיני, ואני מתפלא על מה שאמר. ארגון עובדי המדינה הוא ועד שנבחר על-ידי כל עובדי המדינה, והללו מוסרים לו יפוי-כח לדבר בשמם. זה מובן וצודק, שאם יש דרישה - הוועד הנבחר משמש כפה לכל אותם העובדים המציגים את הדרישה. הם פנו אלינו, משום שלפי החוק, תקציב מבקר המדינה מתאשר על-ידי ועדת הכספים.

אני חושב שאנו צריכים להכיר בדרישה של גמול תפקיד, כי הנימוקים שהוסמנו כאן מתקבלים על הדעת. הנימוק של ארגון עובדי המדינה, שהם עומדים עתה במשא-ומתן עם הממשלה על חלק יותר גדול של תביעות, אינו צריך להפריע. אם נמלא את דרישת ועד עובדי מבקר המדינה בעזור-על-ידי כך לוועד הכללי להשיג את דרישותיו מהממשלה. איני רואה כל סתירה בדבר, ואני מציע שנקבל בפרינציפ את דרישתם להענקת גמול תפקיד.

היו"ר י. גורי:

הצעתי היא כי לא נקבל כל החלטה מריטורית בנוגע לתביעה - בהתחשב עם עמדת ארגון עובדי המדינה - מחוץ לפרט אחד: אם יש קבוצות עובדים, אשר בשעה שהם ממלאים תפקיד מחוץ למקום עבודתם הקבוע מקבלים איזה תשלום נוסף (לא לפי בורמות של אש"ל), דינם של עובדי מבקר המדינה יהיה כדין האחרים.

ח. אריאב:

איני יכול להבין את חבר-הכנסת קלמר המציע לעשות משהו בשביל לעזור לארגון עובדי המדינה, כאילו שוועדת הכספים שוקלת אם הדבר נוח או לא לארגון הכללי. (מ. קלמר: אני מצטער שחבר-הכנסת אריאב לא ירד לסוף דעתי). בעת הדפון בשאלת השופטים, יכול היה חבר-הכנסת קלמר לוטר באותו הגיון: הכה נתן להם את מה שהם דורשים, ויישב לארגון עובדי המדינה. בכל-זאת הוא לא הלך בכיוון זה, ונאלץ להציע לדחות את הענין.

אם המדובר הוא על משכורת, זוהי זכותנו להחליט; ואם זו זכותנו - עלינו להחליט ולא לדחות. אבל אם המדובר הוא על אש"ל - אין זה מעניננו; לנו נוגע ענין המשכורת של עובדי מבקר המדינה ולא דבר אחר. בשאר הפרטים הם עובדים ככל עובדי המדינה, ויש מי שיחליט על כך.

היושב-ראש הציע כאן לדחות. אני יודע כי הדחיה בנוגע לשופטים גרמה להתמרמרות רבה בקרב השופטים, אם כי נאמר שהדחיה נעשתה בהסכם עם נציגות השופטים. ועדת הכספים צריכה לחשוב היטב בטרם היא מחליטה לדחות ענינים לרגלי לחץ של האוצר. עלינו, או להסיר מעלינו ענין זה ולא לקבל סמכות כזו, או לשבת ולהחליט. הדחיות הללו אינן לטובת המדינה ואינן מוסיפות לפרסטיז'ה של הוועדה.

אני בעד דיון והחלטה בשאלה זו.

ק. לוז:
אני סבור שאנו יכולים להחליט על הגדלת הוצאות מבלי להראות על מקור תקציבי לכך; ואין לנו כאן כל הצעה על תוספת הכנסה.

י. בדר:
אשר לנימוק הפורמלי של חבר-הכנסת לוז, קיבלנו חוות-דעת של היועץ המשפטי, כי חוסר כיסוי תקציבי אינו מונע החלטה בענין שכר.

מ. קלמר:
אני סבור כי עלינו להחליט עתה על הפרינציפ, להעניק גמול תפקיד לאותם עובדי מבקר המדינה העובדים מחוץ לירושלים.

ש. דיין:
אני מבין שחברי-הכנסת בדר ואריאב הציעו לדון ולהחליט בחיוב, ואני שואל: האם הם יכולים להצביע על איזה מקור תקציבי כדי לכסות תביעות אלו?

היו"ר י. גורי:
כאן לא קיימת בעיה תקציבית משום שמבקר המדינה הגיש את הצעתו, תוך בה והסביר שהתביעה - גם אם נספק אותה - משתלבת במסגרת התקציב. לעומת זאת קיימת בעיה אחרת: דינם של עובדי מבקר המדינה כדין כל עובדי המדינה, הם חלק מארגון זה, ונציבות המנגנון מספלת בהם. הממשלה מכלכלת יחסים מסוימים עם ארגון עובדי המדינה, גם אם ישנן התנגשויות מדי פעם בפעם. מכיוון שעובדי מבקר המדינה הם חלק מהארגון, אין ועדת הכספים יכולה להתעלם מעובדה זו ועליה לקחתה בחשבון בשיקולים שלה. בין חברי ועדת הכספים יש שליחי מפלגות פועלים, והם מהווים בה רוב, ודעתם היא שאין לקיים מדיניות הפוכה מזו שמקיימת הממשלה עם ארגון עובדי המדינה. שמעתם במפורש שארגון עובדי המדינה לא הביע דעתו לעצם התביעה, הוא רק הודיע שאינו יכול - כאשר הוא עומד במשא ומתן עם הממשלה על תביעות שונות - שחלק מהן תבואנה על סיפוקן. מתוך כך אני מציע שלא נקבל החלטה, אלא אם ישנם עובדי מדינה שעובדים מחוץ למקום המשרד, כל התנאים החלים על אותם העובדים יחולו על עובדי מבקר המדינה, ותו לאו.

אשר לעצם התביעה, נשוב לדון בה כאשר יסתיים המשא-ומתן עם ארגון עובדי המדינה.

י. בדר:
אני מציע: דינם של עובדי מבקר המדינה בנוגע לקבלת שכר וכל מיני תוספות כדין עובדי אגף מס ההכנסה, בדרגות מקבילות. הצעתי אינה גוררת כל בעיה תקציבית, כי אפילו את ההצעה המקורית של מבקר המדינה אפשר היה לבצע במסגרת התקציב.

היו"ר י. גורי:
זוהי הצעה חדשה. אתה ודאי תרצה לבסס אותה ולהסתייע במספרים. אני מציע להפסיק כאן את הדיון בשאלה, ונחזור אליה בישיבה אחרת.

המשך הדיון על השא ומתן בין הממשלה וחברת החשמל.
=====

י. בדר:
רצוני לציין שאין בכוונתי לפגוע בשר באופן אישי, ואני אומר דברי ברוח טובה.

חושבני כי ההבדל האופרטיבי בין הגישה שבהסכם לנודון לבין הגישה של הצעת מלון המלך דוד הוא בזה, שבהסכם לונדון - במקרה שהממשלה תרצה לקנות את המניות, יהיה צורך בהערכה די מסובכת של ערכן; בהצעת מלון המלך דוד הדבר נקבע מראש בסכומים.

אד.

י. בדר:

יש הבדל ניכר בתנאי הקניה. תנאי הקניה לפי הסכם לונדון הם לפי דעתי פחות נוחים לאוצר, אבל מבחינת הצדק הם מתקבלים על הדעת, כי הם מתאימים לתנאי הזכיון. גם לפי תנאי הזכיון על הממשלה לקנות בתקופה מסוימת את המניות, מבלי להתחשב עם "גוד וייל", כלומר: לקנות את הזכיון על-סמך ההערכה של הערך החמרי של ציוד החברה. אם נקח בחשבון כי חלק ניכר של הציוד העומד לרשות החברה אינו, לפי תנאי הזכיון, רכוש של החברה גרידא, ואינו סופיע במאזן - ואני מתכוון לקווים החדשים שנבנו על-חשמן הצרכנים - הרי שהתנאים האלה אינם כל-כך נוראים. זהו יתרון שהושג, ואני הייתי רוצה לדבר על המחיר הכבד שכנראה יהיה עלינו לשלם בעד הישג זה.

אין לי ספק שמבחינה משפטית - ולמישהו אחר יכול להיות ספק - ש *Handly of Terms* זה הסכם מחייב, והוא מחייב כאשר הוא מאושר על-ידי שני הצדדים. ראשי הפרקים נחתמו בתנאי שהממשלה תאשר אותם, והממשלה אישרה אותם.

אשר לבעיה אם יש צורך בחוק או לא - קראתי את ההסכם הזה בתשומת-לב, ואני חושב שהוא אינו דורש תיקון משפטי של פקודת הזכיון משנת 1938 משני נימוקים: בכל אותם הטקומות שקיים ספק לגביהם, הדבר יסודר בהתאם לזכיון. התנאי הזה הוכנס לסעיפים הללו של ההסכם. נוסף לזה - וזה נימוק יותר מכריע - יש להבדיל בין אופי הממשלה בתור רשות, בתור שלטון, לבין אופי הממשלה בתור יחידה כלכלית, בתור גורם אשר קונה מניות. ההסכם הזה לא נעשה בין הממשלה בתור הגוף הריבוני של המדינה, אלא הוא נעשה בתנאים לפיהם הממשלה תרכוש מניות ותהיה חבר בחברה, ותו לאו. ההסדר הזה אינו מוסיף לממשלה בתור מוציא זיכרון אף חובה אחת, ואינו גורע מהממשלה בתור מוציאה זכיון אף זכות אחת. הממשלה, הנכנסת כחברה בחברה, מקבלת על עצמה לדאוג למילוי תנאי הזכיון כלפי הממשלה, ובכל-זאת אינה חייבת בתור רשות, לוותר על הפיקוח. לכן כל הנימוקים שהביא כאן השר דב יוסף, שכאילו דרושה לו הסכמת הכנסת או חקיקת חוק לשם הסכם זה, הם נימוקים לשם משא ומתן ולא יותר. וכאן רצוני להוסיף משהו חשוב יותר. מה פירוש הדבר? כמה הסכמים הביאה הממשלה לאישור הכנסת עד היום? אני זוכר הסכם אחד, האמנה על הג'ינוסייד, שחבר-הכנסת ורהפטיג ואנכי שכנענו את שר המשפטים בקשי רב להביאה לאישור הכנסת. את כל יתר ההסכמים אישר הממשלה בעצמה, ותמיד עמדה על כך, שלפי פקודת סדרי השלטון והמשפט, אין היא חייבת להביא הסכמים לאישור הכנסת. הסכמים גורליים ביותר אושרו על-ידי הממשלה בלי הכנסת. איזה ממשלה בעולם, לאחר שחתמה על הסכם, לא הביאתו לאישור הפרלמנט, כבעיה של אמון?

אני חשׁב שצריך לקיים הסכמים. הענין הזה חמור מבחינה כלכלית. איזה משקיעי חוץ ירצו לעשות השקעות במדינת ישראל, אם אפילו חברת רוטנברג - שנראתה בעיני יהדות הגולה כדוגמה להון פרטי חלוצי, בונה, יוצר - אין לה מקום במשק הישראלי? מי יעז להשקיע הונו כאן? ואיני מדבר כרגע על ספקולנטים שמסדירים ענייניהם בצורה כזו, שמשקיעים דולר במחיר של 7 ל"י, אלה בוודאי יוכלו לקחת על עצמן סיכון, אבל מי אחר ירצה להשקיע כאן? למה תגרשו כמה וכמה מיליוני לירות שטרלינג מהארץ? ואני יודע כי השר דב יוסף ישיב לי, כי התנאים לא טובים, וש-6% דיורידנדה מובטחת זה יותר מדי, ואני מוכן להשיב לו: הפרינציפ של הבטחת הדיורידנדה מתקבל על דעתי בזמן שלממשלה יש אופי כפול: גם גורם הקובע מחירים וגם שותף בחברה, והממשלה יכולה להחליט אם לחברה תהיה הכנסה או דפיציט.

עד כמה ששמעתי מהשר, הרי החברה היתה גם נוטה למשא-ומתן נוסף על תיקונים בראשי הפרקים (השר ד. יוסף: זאת לא שמעתי ממני). לא היה לי מגע עם אף נציג של החברה, ואיני דובר של אינטרס של מישהו, אפילו בעקיפין. אני מדבר מבחינת האינטרס של המדינה, ויש להבחין בין אינטרס כספי של המדינה לבין אינטרס כלכלי, שהוא כאן יותר מרחיק-כלת מאשר הבעיה של קניית המניות בזול. יש אינטרס נוסף, האינטרס המוסרי, שהוא כמעט ומזדהה עם האינטרס הכלכלי.

א.ד.

י. בדר:

בהודעת החברה נאמר
 מצאו פירוש במכתבו של מר רוטנברג בו נאמר, כי החברה הסכימה למכור את
 מניותיה, אם הממשלה תציע זאת. (השר ד. יוסף: אין לזה שחר) זה נאמר
 בפירוש במכתבו של מר רוטנברג (השר ד. יוסף: אזי אין שחר למס שכתוב
 במכתב) מכל מקום, לאחר שאדוני הביא דוגמה שגם הסכם כתוב וגם הסכם
 חתום אין לו תוקף, לא כדאי לעמוד על כך. רצוני לעמוד על הוויכוח
 שפרץ בין החברה לבינינו על השאלה: מי יציע ומי יסכים. התשובות הקיימת
 היא בגלל החלטת הממשלה האומרת: אם החברה תציע למכור את מניותיה -
 יקנון. (השר ד. יוסף: לא, אמסור את העובדות אחר-כך) שמעתי כי הממשלה
 החליטה לדחות את הסכמתה לקניית המניות בתנאים אלה לחדש ימים, אבל
 אם החברה תדרוש לא להשהות את ההסכם ולקנות מיד - יקנו, ואני מבין
 מזה שהממשלה מוכנה לקנות את המניות אם החברה תדרוש. (השר ד. יוסף: אלא
 אם החברה תדרוש ההיפך. במכתב ההנהלה נאמר בפירוש, שהם לחלוטין מעדיפים
 את ההצעה שאנו נקנה את המניות, ואיננו זקוק לפירושים של מר רוטנברג).
 אם כך, הרי החברה בעצם מוכנה - או הסכימה או נכנעה - למכור; הממשלה
 מוכנה לקנות, ובכל-זאת יש משהו שמנע א עד היום את הדבר הטבעי ביותר
 של פעולה, כאשר שנים מסכימים לדבר אחד. (השר ד. יוסף: אנו החלטנו
 להשהות את העניין לחדש ימים). העניין הוא בזה, שהחברה אינה רוצה להיות
 באופן פורמלי היוזם של ההסכם הזה על-ידי פניה לממשלה. החברה רוצה
 להטיל על הממשלה את החובה להציע לחברה את קניית המניות.

אני מתנגד לזה שהממשלה תכתוב לחברה מכתב
 בו ייאמר, שהיא מציעה למכור לה את המניות בתנאים הללו, כי אני מתנגד
 שהממשלה, אחרי שעשתה זאת למעשה - גם באופן רשמי וגם בכתב - תפר
 הסכם שהיא חתמה עליו.

היו"ר י. גורי:

רצוני להכניס כמה הערות ביניים, כיושב-ראש
 הוועדה. לפי דעתי, במרכז הדיון של ועדת
 הכספים צריך לעמוד הצד הכלכלי של ההסכם. יש שני הסכמים, ועיקר תפקידה
 של ועדת הכספים הוא לחוות דעה איזה הסכם יותר טוב מבחינת טובת המדינה.
 אני מצטער שד"ר בדר ריכז דבריו סביב הצד השני שלה בעיה, שצריך לכבד
 הסכמים, והוא חושב שאם עומדים על הסכם ב' יש בזה משום הפרת הסכם. אני
 חושב שוועדת הכספים תחטיא את המטרה אם תרכז את הדיון בוקא בצד זה של
 הבעיה. ואשר לענין זה, אנו עומדים בפני עובדה שצד שני מוכן לחתום על
 הסכם ב', ולכן השאלה של כיבוד הסכמים - עם כל חשיבותה - הופכת להיות
 ענין ממדרגה שניה, בעיקר שהענין מתנהל סביב שולחן זה של ועדת הכספים.

אני חושב שעיקר הדיון בוועדת הכספים צריך
 להיות מסביב לתנאי שתי ההצעות, ואני מביע משאלה שחברי הוועדה ירכזו
 דבריהם בצד הטריטורי של העובדות.

א.מ. גניחובסקי:

רצוני להגיב על דברי היושב-ראש. כל חברי
 הוועדה מדברים מנקודת השקפה של טובת המדינה
 ועניינה, ואיני סבור שהיושב-ראש צריך להדריך את החברים כיצד לדבר וכיצד
 להתווכח.

לי יש הרגשה שהפסוק "מרבה נכסים מרבה דאגה"
 נאמר גם לגבי המדינה והממשלה, ומשום כך איני יודע אם הממשלה - לאחר
 שתקבל לידיה את חברת החשמל - לא תרבה לה דאגה, ומבחינה זו יש לי ערעור.
 המצב הוא, שנחתם הסכם בראשי תיבות - ולפי המשפט היהודי זה נחשב להסכם -
 והממשלה אישרה אותו. כיצד אירע הדבר שחותמים על הסכם, הממשלה מאשרת
 אותו ואחר-כך קורה מה שקרה?

השר ד. יוסף:

רצוני להודיע שהחברה, לאחר חתימת ראשי הפרקים,
 הגישה לנו הצעת הסכם, ושם היו שינויים יסודיים
 מראשי הפרקים. ראשי הפרקים אינם הסכם, אלא גסיס בשביל הסכם, שאחר-כך
 צריך לנסחו. הם נישחו הסכם והגישוהו לנו, ושם היו שינויים יסודיים
 בתוכן העניינים. האם מה שמותר להם - אסור לנו?

א.ד.

א.מ. בניחובסקי:

לי יש הרושם כי אנשי חברת החשמל באנגליה חושבים, לאחר שראו כיצד התנהגו עם ראשי הפרקים, כי טוב לברוח מהמדינה - וברחו, ומשום כך גם אינם מתחשבים בסכומים. יתכן שאני טועה, אבל אם נכון הדבר, הממשלה צריכה לעשות הכל להזיז את הדבר, ולהביא לציבור ידיעה מקיפה על כל העניין.

עד כה היה פיקוח מלא מצד הממשלה על המחירים, ורצוני לשאול: האם יש בטחון מלא שיהיה בארץ חשמל, לכל הפחות באותה צורה שהיתה קודם? (י. בדר: מכל מקום לא באותו מחיר) סוף כל סוף המעמסה לא תהיה קלה, וזאת אמר גם שר הפיתוח. יכול להיות שכדאי הדבר שהממשלה תקבל נכס זה לידיה, אבל האם יש בטחון כי עושר זה יהיה שמור?

ק. לוז:

לוויכוח שהתנהל כאן על מידת ההגינות של הפרת הסכם, הרי אחת מן השתיים: אם אין הסכם - אין הפרה; אם יש הסכם - זכותה של הממשלה לנצק את הקניה לפי ההסכם, ואין כאן הפרה. הממשלה לפי ההסכם רשאית לקנות את המניות במשך שנתיים, ואם יש צורך לקנות - צריך להזדרז.

לגופו של עניין. חבר-הכנסת בניחובסקי אמר "מרבה נכסים מרבה דאגה". אני סבור שאילו הממשלה לא היתה מקיימת את זכותה לפי ראשי הפרקים, היה נוצר מצב שדאגתה לא היתה פוחתת, וזאת ללא נכסים. זכויותיה היו מצומצמות וחובותיה מלאות, כי עליה יהיה להמשיך ולסמן את המפעל.

מדוע אני מקבל בהחלט את דעתו של שר הפיתוח? קודם כל, מפני שאם לא להשתמש בזכות שניתנה במשך שנתיים - יאלץ האוצר להמשיך לאורך ימים להוציא מטבע חוץ מן המדינה, בלי שיהיה לממשלה הנכס עצמו, ומבלי שתהיה לו זכות מכרעת בחברה, כי הזכות מוגבלת ב-50% על אף ההון שהושקע ושימשיכו להשקיע. וכאן ההכדל היסודי בין חברה זו לבין חברות אחרות, כאן יש הוצאה במטבע חוץ בסכומים גדולים מדי שנה בשנה. נדמה לי ששיקול זה עצמו צריך להכריע. (י. בדר: זהו נימוק נגד כל השקעות הון, גישה זו צריך לסלק). אילו היה מצב כזה שיש לנו משקיעים הטמשיכים להשקיע ונותנים כסף - היה נופל נימוק זה, אבל כאן מצב אחר: אין כאן משקיעים, והם אינם מתחייבים לתת כל הון.

איני רוצה כאן להכניס לשאלה, באיזו מידה צריך להלאים את המפעלים שעוסקים בפיתוח הארץ - הכל לפי המסיבות; המסיבות של החשמל הן כאלו שטובת המדינה דורשת קציית המפעל. מתוך כך אני תומך בהחלט במיטוש ההצעה שהביא שר הפיתוח לקניית המניות של חברת החשמל.

י. פורדר:

אני רואה לחובתי לבקש את שר הפיתוח לשקול היטב שנית, מה צריכה להיות עמדת הממשלה במקרה זה.

לענין החוזה. הדוקומנט שהביאו לנו כאן - ושאיני מרשה לעצמי להגדיר אותו - קיבל את אישור הממשלה, ועל-ידי כך יש לדוקומנט כל התוצאות של חוזה ותוקף משפטי. התוכן של הדוקומנט אינו מתאים, לדעתי, ובכל-זאת אני מציץ לקבל אותו. רצוני כי בוועדת הכספים תהיה הרגשה כי המדובר הוא על הפרסטיז'ה של הממשלה.

האם היתה לשר הפיתוח הרשות להודיע שהוא לא יכול לקיים את החוזה, ואפילו אם נימוקים טובים הכריעו לכך? אני אומר כי אם יש חוזה, אם ישנה התחייבות של הממשלה, אי-אפשר להגיד כי מפני שעשינו שגיאה - ועשינו שגיאה בטה במונח כלכלי - איננו יכולים לקיים את החוזה. הפרסטיז'ה של ממשלה של מדינה קטנה, אשר מעוניינת בהשקעות, בשוק של לונדון - עולה בשבילי על הרבה ענינים אחרים. לכן אני סבור שיש לשמור על קיום חוזים, אפילו אם תנאיהם אינם מתאימים.

הלאספה. - אני טוכן להגיד שלא אתנגד כלל להלאמת אוצרות הטבע או המים, אני לא דורש זאת, אבל בשבילי זו לא

אד .

ח . ארזאב :

אני לא בכנס לשאלה אם היתה כאן הפרת הסכמים או לא, ולא מפני שאני חושב שוועדת הכספים אינה צריכה לדון בעניין, אלא מפני שאצלי לא בשל הדבר, לא הוגשו לי כל העובדות כדי שאוכל לחרוץ פסק-דין ולומר הפרו הסכם. אפשר לדון על עצם השאלה מבלי להיכנס לבעיית ההפרה.

לעצם העניין - מה דורשת טובת המדינה? ואיני בכנס

גם לשאלה אם מותר למדינה או חובה עליה לקנות. אני מרשה לעצמי להגיד שאני מוצא ליקויים רציניים בהסכם הראשון, אבל זה אינו אומר שעלינו לקפוץ לעבר ההסכם השני. אני רוצה לראות כיצד התנהל החברה, כך או אחרת - וזו שאלה נכבדה עבורי. אני מרשה לעצמי להטיל ספק רב בכושר הנהלת חברה שתהיה כולה בידי הממשלה, עם כל רצוני להטכיה לפרינציפ

שהממשלה צריכה להיות בעלת המים והחשמל בארץ. אולי בעוד כמה שנים תוכל הממשלה לנהל את המפעל, אבל כיום - אני מטיל ספק בצייני בכך. עם כל הליקויים שהיו וישנם בהנהלת חברת החשמל, אני יכול לומר - ואני בדקתי את הדבר בהיותי יו"ר ועדת המסנה לענייני חברת החשמל - כי החברה מתנהלת באופן טוב, ואין להפוך את החברה לחברה סמלית בעוד אין לנו סגנון משופר להנהלת ענייני המדינה האחרים. האם אנו נקח על עצמנו לנהל חברה זו על אחריותנו? אני סבור שיהיה בזה מסגה גדולה, מנקודת מבט של הנהלת החברה, טובת הצרכנים והמדינה גם יחד, אם החברה תתחיל להתנהל על-ידי הממשלה.

נאמר כאן כי רוצים לקמץ מטבע חוץ לתשלום דיווידנדה, האם זה יכול לשמש כנימוק? אפשר לומר אותם דברים לגבי כל השקעות חוץ, כי כל השקעה והקמת מפעל גוררים אחריהם תשלום דיווידנדה - והאם יכולים אנו לוותר על השקעות? אני רואה כי אנו עושים צעדים להברחת ההון. נאמר שלא הצליחו לגייס את הכסף לחברה - איזה רושם יעשה הדבר בחוץ לארץ, אם אין אפשרות לגייס כספים אפילו לחברת החשמל? מדוע לא יכלו לגייס את הכסף? ולפני שאני מוציא פסק-דין, שהוא פסק-דין מוות, אני רוצה לדעת ולברר את הסיבות.

אני לא אזוז מדעתי שאסור לנו לעשות צעדים שיכולים להפריע להשקעות כספיים. אני מוצא שצעד זה של קניה מבוהלת של החברה, עלול להפריע לנו, והממשלה צריכה לחשוב על כך. יכול להיות שהדבר יהיה נוח יותר בעוד שנה, שנתיים; עכשיו - לא.

אני אומר דברים אלה מנקודת מבט של טובת המדינה - ויש לי מבט יותר רחוק לעניין של השקעות כספיים וההשפעה כלפי חוץ - ולא מעניין אותי מה אומרת החברה. אני יכול להבין שהם אולי רצו להמשיך במפעל, אלא שנמאס עליהם כל העסק. צודק גם ד"ר פורדר באמרו, כי הדבר ישפיע לרעה על השוק באנגליה, כי חברה זו היתה מקובלת שם. ועוד, האם אנו השנה כל-כך עשירים בדולרים שיכולים אנו להרשות לעצמנו להשקיעם בחברה? הרי אין לנו מטבע חוץ לדברים חיוניים והכרחיים ביותר.

אני סבור שטוב עשתה הממשלה שהחליטה על חודש של השהיה, כדי לעשות חשבון הנפש. אנו נעשה שגיאה גסה מאוד, מבחינת הנהלת החברה, טובת המדינה והצרכנים וכלפי חוץ, אם גמור לעשות זאת.

היו"ר י. גורי: בעיקרו של דבר אני מסכים לדעתו של שר הפיתוח ולדבריהם של חברי-הכנסת לוז וקלמר, רצוני רק להוסיף מספר הערות.

המתנגדים להסכם לפי נוסח ב' מביאים 3 טענות: א) אסור לעשות כל צעד שעלול להבריח את בעלי ההון, והמהלך הזה עשוי להבריחם; 2) יש פה עניין של כבוד המדינה, ואם נעמיד עצמנו במעמד של מפירי הסכם זה עלול להזיק לנו; ג) הם מטילים ספק אם בהיה מוכשרים לנהל את המפעל באותה רמה - גם אם ישנם ליקויים - בו הוא מתנהל על-ידי החברה.

אשר לטענה הראשונה - הרי אף פעם לא נאמר שאנו מתכנים להסכים להשקעות חוץ בכל מחיר. אנו מחשיבים השקעות הון, בשבילנו הן סמסיים, אבל אף פעם לא אמרנו שנעשה זאת בכל מחיר, ואפ"ך לבדוק כל עניין לגופו.

היו"ר י. גורי:

פה יכולים להיות חילוקי-דעות לגבי שתי ההצעות. יש האומרים שההצעה הראשונה היא רעה למדינה, אין אף אחד אומר שההצעה אינה רעה, אפילו ד"ר פורדר אומר שצריך להכניס בה שינויים יסודיים. העיר על כך חבר-הכנסת קלמר, כי אם באים לשנות באופן יסודי, הרי זה לא פחות מהפרת הסכם, אם רואים את ההסכם כמחייב. ואם החברה לא תסכים לשינויים יסודיים, האם פירוש הדבר שצריך לחתום על הסכם רע? אני אומר: לא, לא בכל מחיר; וההסכם הוא רע מפני שהחברה לא השקיעה כספים כל-כך רבים ביחס להשקעות שאנו השקענו בחברה מיום קום המדינה, וביחס לסכומים שצריך להשקיע בשנים הקרובות.

אשר לכושר הפעולה של המדינה, הרי יתכן וצריך היה לייסד את המדינה בעוד מספר שנים עד שנרכוש כושר פעולה; אנו חשבנו שהענין דוחק - ולא השתהינו, ועשינו דברים לא פחות חשובים מאשר מתן חמ"ל. עלינו לעשות כל מאמץ כדי לעשות הכל יותר טוב ובאופן יותר מסוכלל.

אשר לענין הפרסטיז'ה, הרי איננו יכול לראות את התפתחות הדברים כהפרת הסכם, ועובדה היא שהצעה ב' היא מומכת עם החברה. אם מבקשים שינויים יסודיים בהסכם, נדחקים למצב יותר גרוע מבחינת פרסטיז'ה מאשר חתימת הסכם שני הצדדים. נראה לי כי לאחר שיש אפשרות לחתום על ההסכם השני - ורק מטעמים של רגישות יתרה לענייני פרסטיז'ה מדומים תחתום הממשלה על הסכם א' - יראה בבורסה הבינלאומית כממשלה בטלנית; ויכבדוה - אם באותם התנאים, היא תכרות הסכמים שהוא לטובת המדינה.

כאשר אני בוחן את כל הנימוקים הללו, אני מגיע לכלל מסקנה, שהממשלה תיטיב לעשות - אם תוך חודש לא תבאנה הצעות אחרות - אם תאשר את ההסכמים. אם הממשלה תודיע שאינה רוצה בהשהיה ומעוניינת באישור מידי - אשמח לאפשרות כזו.

תשובת השר תינתן מחר.

י. בדר:

כיוון שלפנינו ענין משפטי אשר נוגע גם לאוצר, אני מציע להזמין לישיבה את היועץ המשפטי ואת הטנבל הכללי של משרד האוצר, כדי שיתנו הסבר לענין מבחינה משפטית וכלכלית, כל אחד בשטח פעולתו. אני מציע כמו-כן להזמין את האחראים לחתימת ההסכם הראשון שיתנו הסבר להסכם, אחד מבחינה משפטית והשני מבחינה משקית.

לפני שבוע הצעתי להעמיד על סדר-היום של הכנסת את ענין ההסכם עם חברת החשמל, ולאור מה ששמענו היום משר הפיתוח, שהוא מעונין כי הכנסת תחליט בדבר, אולי הוא יציע זאת לכנסת, והצעתי תיהפך למיותרת.

שר הפיתוח ד. יוסף:

הצעתך היא בניגוד לתקנון. התקנון אומר כי רשאית הוועדה להזמין שר להופיע בפניה, והוא יכול לבוא בעצמו או לשלוח את מי שימצא לנכון.

אני בדרך-כלל איני מתנגד שוועדה תזמין את היועץ המשפטי, כאשר עליה להחליט בשאלה משפטית. כאן עומדת לדיון שאלה כלכלית שהורה ולא בעיה משפטית. אשר להזמנת נציגי משרד האוצר, אני סבור כי לו היה שר האוצר בארץ היה יושב עמנו כאן בבירור זה. לא אתנגד שיוזמן מטלא מקומו.

י. בדר:

אני מציע לפנות למ"מ שר האוצר ולשר המשפטים.

היו"ר י. גורי:

אנו נחליט על כך בישיבה הבאה.

הישיבה נעולה.